

Kansleri Olli Lehto

Yliopisto ei saa unohtaa ihmisen itsensä kehittämistä

»Materiaalisten näkökohtien korostaminen on aiheuttanut sellaisia arvomaailmamme muutoksia, että on syytä kysyä, onko persoonallisuuden jalostaminen pysynyt vauhdissa mukana», totesi kansleri Olli Lehto puhuessaan 9. syyskuuta Helsingin yliopiston 350-vuotispääjuhlan illallisilla. Lehto korostikin ihmisen itsensä kehittämisen tärkeyttä. »Yliopistojen johtoajatukseksi Euroopassa on noussut toisiaan ymmärtävien eurooppalaisten kasvattaminen», Lehto sanoi. Maailmanlaajuiset ympäristökysymykset ovat Lehdon mukaan antaneet aiheen jälleen kerran pohtia myös tiedon merkitystä ja tiedeyhteisön asemaa ja vastuuta.

Puheensa alkuosan kansleri Lehto omisti perinteille ja niiden vaalimisen merkitykselle, mutta sen jälkeen kansleri siirtyi tarkastelemaan yliopiston tulevaisuutta:

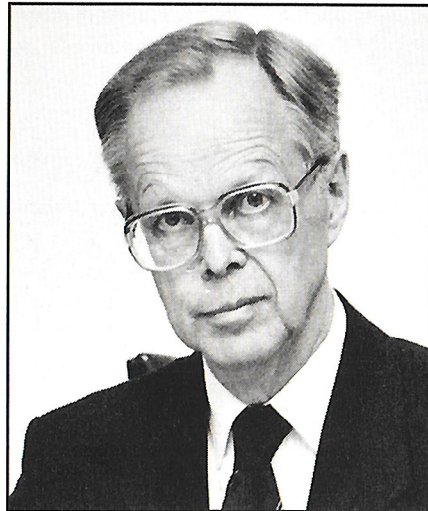
Yliopiston tulevaisuutta tarkasteltaessa on hyvä pitää mielessä, että monet keskeiset kysymykset ovat pitkälti yleismaailmallisia. Kannattaa siis katsoa, mitä Suomen rajojen ulkopuolella on tapahtumassa.

Euroopan yliopistoja yhdistäväksi ideologiseksi johtoajatukseksi on noussut pyrkimys aikaansaada Euroopan integroitumista sisältäpäin. Uutena keinona ovat laajamittaiset, rajat ylittävät opiskelijavaihdot, jotka tähtäävät sivistyneiden, toisiaan ymmärtävien eurooppalaisten kasvattamiseen. Tästä kehityksestä Suomi ei voi jäädä syrjään. Helsingin yliopisto onkin selväsanaisesti ilmaissut aikomuksensa olla näissä hankkeissa mukana. Siinä meillä on tulevaisuuden haastetta kerrakseen!

Erityisenä ongelmana Suomessa on saada täällä tilapäisesti opiskelevien ulkomaalaisopiskelijoiden määrä merkittävästi kasvamaan. Se edellyttää kansainvälisesti kiinnostavaa antia ja syvälleläkkyviä periaatteellisia muutoksia, esimerkiksi opetuskieli ei enää voi olla pelkästään suomi tai ruotsi. Sen lisäksi edessä on monien käytännön vaikeuksien voittaminen, useiden sellaistenkin, joihin Yliopisto voi korkeintaan epäsuorasti vaikuttaa. Paljon pitkäjänteistä, määrätietoista työtä tarvitaan, mutta onhan tässä onnistuttava.

Ihmisen vaikutus ympäristöön askarruttaa

Maailman tiedeyhteisöä askarruttaa kasvavassa määrin kysymys ihmisen

vaikutuksesta ympäristöön. Kysymyksen maailmanlaajuisuutta kuvaa problematiikalle kansainvälisessä käytössä vakiintunut työnimi »globaalinen muutos». Se vetää puoleensa yhä uusia tieteenaloja, ja on johtanut moniin kansainvälisiin monitieteisiin tutkimusprojekteihin. Sillä on myös monia vahvasti kansallisia osa-alueita, ja se koskettaa Yliopistoa instituutiona, meitä yliopistolaisia ja lopulta kaikkia kansalaisia.

Mikä on tiedeyhteisön asema ja vastuu?

Globaalisen muutoksen yhteydessä on jälleen kerran ryhdytty pohtimaan tiedon merkitystä ja tiedeyhteisön asemaa ja vastuuta. Jo Francis Baconin ajoista on sanottu, että tieto on valtaa. Nykyinen yliopistoideologia pohjautunee sellaiseen Baconin väitteen tarkempaan tulkintaan, että tieto on tavoittelemisen arvoista, koska se antaa meille mahdollisuuksia hallita luonnon ja yhteiskunnan ilmiöitä.

Tämä pelkästään ei kuitenkaan riitä. Lisäksi katsotaan, että tieto, laajasti ymmärrettynä, kehittää ihmisen persoonallisuutta, sivistää häntä. Tämä näkökohta on korostunut ihmisen entistä näkyvämmiin pyrkimisiin materiaalien edellytystensä parantamiseen. Seurauksena on ollut luonnon niin laajamittainen alistaminen ihmisen tarpeisiin, että tulevaisuuttamme varjostavat nyt lukuisat uhkakuvat. Kaiken kaikkiaan materiaaliset näkökohdat ovat aiheuttaneet sellaisia arvomaailman muutoksia, että on jouduttu kysymään, onko persoonallisuuden jalostaminen pysynyt vauhdissa mukana.

Tieteen on punnittava myös tulostensa seuraukset

Tieteen tulee, niinkuin ennenkin, etsiä totuutta, tehdä se avoimesti ja jättää tulokset kaikkien käytettäväksi. Utta on se, että tieteen tehtävänä entistä suuremmissa määrin on itse punnita saavuttamiensa tulosten seurauksia. Suurissa kysymyksissä vastuun päätöksistä kantaa poliittinen johto, demokraattisissa yhteiskunnissa viimekädessä siis kaikki kansalaiset.

Tällaisissa tilanteissa tunnepitoiset kannanotot ja itsekkäät etunäkökohdat nousevat helposti esille. Sitä tärkeämmäksi tulee tällöin tiedeyhteisön perinteinen tehtävä hankkia ja levittää kriittistä tietoa, ja sitä suurempi on tieteenharjoittajan velvoitus olla itse mukana keskusteluissa. Tutkimuksen rinnalla myös yliopistollinen opetus saa lisää merkitystä, vaikka oikean elämänfilosofian muotoileminen moniarvoisessa yliopistossa on vähintäänkin ongelmallista.

Globaalinen muutos -kysymyksen tarkastelu johtaa loogisen väistämättömästi kolmeen tulevaisuuden yliopistoa koskevaan suositukseen. Nämä suositukset ovat kuitenkin niin yleisiä, että niitä voidaan perustella monilla muillakin tavoilla kuin kytkemällä ne globaaliseen muutokseen. Ensiksi, yliopistojen tulee entistä enemmän olla kosketuksissa keskenään maailmanlaajuisesti. Toiseksi, yliopistojen tulee enenevässä määrin olla vuoropuhelussa yhteiskunnan kanssa. Ja kolmanneksi, yliopistossa ei ainoastaan tutkita vaan myös opetetaan, yliopisto ei milloinkaan saa unohtaa ihmisen itsensä kehittämistä. □